

VIERDE TUSSENPRODUCT ONTWIKKELTEAM BEWEGEN & SPORT

Voorliggend tussenproduct is het vierde tussenproduct van ontwikkelteam Bewegen & Sport, opgesteld tijdens de vierde ontwikkelsessie in december 2018. Het betreft een overzicht van de (bijgestelde) grote opdrachten en (een eerste formulering van) de daaruit volgende bouwstenen. Deze bouwstenen zijn nog niet allemaal uitgewerkt, dit gebeurt in de komende weken en in de volgende ontwikkelsessie in februari. Het ontwikkelteam Bewegen & Sport heeft op dit moment de volgende bouwstenen uitgewerkt: Beweeggebieden en Regels & afspraken. Het ontwikkelteam ontvangt daarom graag uw input voor deze uitwerking.

In dit tussenproduct vindt u:

- Overzicht van grote opdrachten en bouwstenen (conceptraamwerk) (p. 3);
- Conceptbouwstenen (p. 4);
- Consultatievragen (p. 9).

Als bijlagen treft u:

- Bijlage 1. De bijgestelde grote opdrachten van het leergebied (p. 11);
- Bijlage 2. De lijst met bronnen die het ontwikkelteam hebben geïnspireerd bij het komen tot visie en grote opdrachten (p. 20).

De visie op het leergebied Bewegen & Sport kunt u vinden op onze website. Ga naar <https://curriculum.nu/bewegen-sport/>

Het raamwerk is een totaaloverzicht (visual) van alle bouwstenen in relatie tot de grote opdrachten. Een deel van deze bouwstenen is al beschreven en uitgewerkt.

Grote opdrachten beschrijven de essentie van het leergebied. Deze zijn in de vorige ontwikkelsessie opgesteld en op basis van de ontvangen feedback bijgesteld. Het ontwikkelteam heeft dankbaar gebruik gemaakt van de grote hoeveelheid constructieve feedback. In het consultatieverslag (dit vindt u op onze website) licht het ontwikkelteam toe welke keuzes zij hierbij hebben gemaakt.

Bouwstenen beschrijven de benodigde kennis en vaardigheden bij de grote opdrachten. De bouwstenen vormen uiteindelijk, samen met de visie en de grote opdrachten, input voor de herziening van de kerndoelen en eindtermen.

Graag uw input

Geef uw input voor de bouwstenen op <https://curriculum.nu/feedback/> uiterlijk op zondag 27 januari. Het ontwikkelteam zal uw input gebruiken bij de ontwikkeling van de bouwstenen: het beschrijven van de benodigde kennis en vaardigheden. Uw input is zeer gewenst, alvast bedankt!

Over Curriculum.nu

Het is belangrijk dat de inhoud van het onderwijs tegemoet komt aan de eisen die nu en in de toekomst gesteld worden aan mensen. Curriculum.nu gaat over de actualisatie van het curriculum, waarin is vastgelegd wat leerlingen moeten kennen en kunnen. Teams van leraren en schoolleiders ontwikkelen samen bouwstenen als basis voor de herziening van de kerndoelen in het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

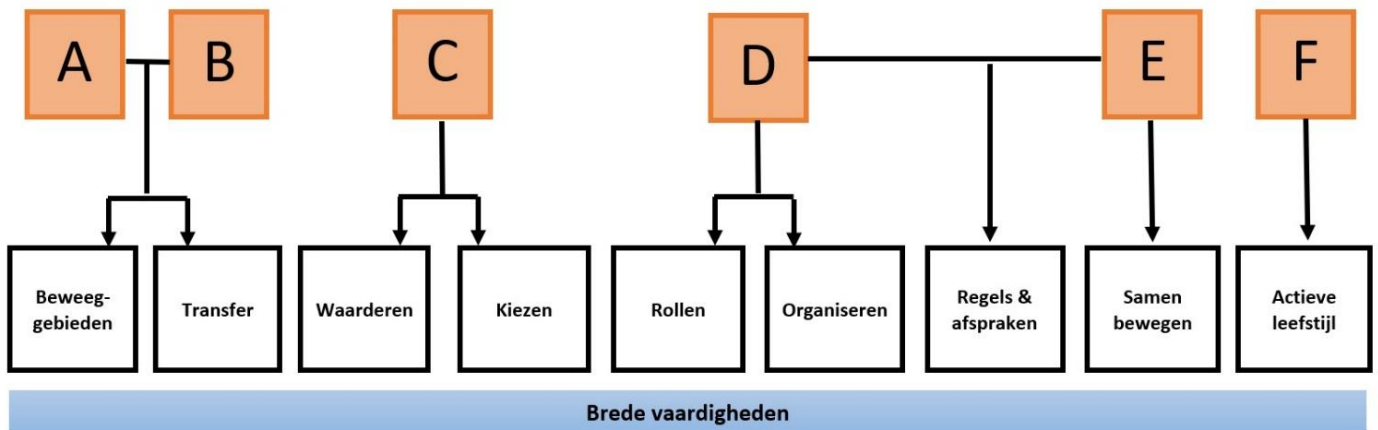
Daarnaast doen zij aanbevelingen voor de bovenbouw in het voortgezet onderwijs. De curriculumherziening biedt kansen om te zorgen voor doorlopende leerlijnen van primair naar voortgezet onderwijs en van voortgezet onderwijs naar vervolgonderwijs. De bouwstenen bevatten een aanzet daartoe. De curriculumherziening wil daarnaast de samenhang in het onderwijs bevorderen, de overladenheid terugdringen en een betere balans brengen in de hoofddoelen van het onderwijs: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Kijk voor meer informatie op <https://curriculum.nu/>

CONCEPT RAAMWERK

Het raamwerk is een totaaloverzicht van alle bouwstenen in relatie tot de grote opdrachten. Ontwikkelteam Bewegen & Sport heeft tijdens de vierde ontwikkelsessie twee bouwstenen uitgewerkt: beweeggebieden en regels & afspraken. De overige bouwstenen worden in de vijfde ontwikkelsessie uitgewerkt.

Op eigen niveau ontwikkelen

Grote opdrachten:
 A. Het beweegaanbod is gevarieerd voor de leerling
 B. Bewegen & Sport krijgt vorm binnen de maatschappelijke context
 C. Een eigen beweegidentiteit geeft richting aan de keuzes die je maakt
 D. Iedere beweegactiviteit kent verschillende taken en rollen voor de leerlingen
 E. Bewegen doe je samen
 F. Een actieve leefstijl draagt bij aan de gezondheid

Bouwstenen:
 Beweeggebieden, transfer, waarderen, kiezen, rollen, organiseren, regels & afspraken, samen bewegen, actieve leefstijl

CONCEPT BOUWSTENEN

Beweeggebieden

In de beweegcultuur komen veel verschillende beweegactiviteiten voor. De activiteiten die veel op elkaar lijken en waarin leerlingen bewegend vergelijkbare zaken leren, zijn verzameld in beweeggebieden. Deze beweeggebieden zijn dekkend voor het grootste deel van de beweegcultuur. Door leerlingen kennis te laten maken met een gevarieerd aanbod van beweegactiviteiten en hun beweegvaardigheid vergroten, kunnen zij op school, de vereniging en anders georganiseerde verbanden op eigen niveau deelnemen aan beweegactiviteiten.

Binnen de bouwstenen Beweeggebieden neemt de complexiteit toe van po naar vo door factoren als:

- van kleine aantallen leerlingen naar grote aantallen leerlingen;
- van laag naar hoog, van dichtbij naar veraf, van breed naar smal, van langzaam naar snel, van minder naar meer richtingsveranderingen, van kort naar lang durend, van grote naar kleine trefvlakken, van stilstaande naar bewegende doelen, etc;
- van veel naar weinig structuur.

Bouwsteen po

FASE 1 (po onderbouw)

De beweeggebieden in deze fase zijn balanceren, klimmen, zwaaien, over de kop gaan, springen, hardlopen, mikken, jongleren, doelspelen, tikspelen, stoeispelen en bewegen op muziek.

Kennis & vaardigheden

- Balanceren - Staan op en lopen over smalle (eventueel rijdende of gladde) vlakken en balansverstoringen herstellen
- Klimmen en klauteren - Met handen en voeten verplaatsen over klautervlakken
- Zwaaien - Zwaai onderhouden en/of vergroten op of aan een zwaaiend toestel
- Over de kop gaan - Inzetten van rotatie tot over de kop gaan en tijdig deze rotatie weer afremmen
- Springen - Afzetten om in de lucht te zweven of een hindernis te passeren
- Hardlopen - Lopen om (samen) zo snel mogelijk ergens te komen of lang vol te kunnen houden
- Mikken - Wegspelen van een voorwerp om dit in of tegen een mikdoel te krijgen
- Jongleren - Wegspelen van een voorwerp zodat dit gevangen kan worden of in beweging blijft
- Doelspelen - Met een bal (of een ander voorwerp) een tegenstander passeren om in balbezit te blijven of een doel te raken terwijl de tegenspeler probeert de bal te onderscheppen en het doel te verdedigen
- Tikspelen - Bedreigen van een loper door deze te willen tikken, afgooien of uit te tikken met een bal, terwijl de loper dit probeert te voorkomen
- Stoeispelen - Duwen en trekken aan een voorwerp om deze te bemachtigen en duwen en trekken aan een tegenspeler om deze uit balans te halen
- Bewegen op muziek - Aanpassen van het tempo en ritme van bewegen en het moment van inzetten aan het tempo en ritme van de muziek en het uitvoeren van bewegingspatronen op muziek

FASE 2 (po bovenbouw)

In deze fase krijgen de leerlingen andere meer complexe activiteiten aangeboden uit de beweeggebieden die in fase 1 aangeboden worden. Deze activiteiten zijn voor de leerlingen meer herkenbaar als sportactiviteiten uit de georganiseerde, ongeorganiseerde of anders georganiseerde sport. In het activiteiten aanbod wordt vanuit de beweeggebieden, waarin specifieke beweeguitdagingen centraal staan, aansluiting gezocht met beweeg- en sportactiviteiten in de actuele beweeg- en sportcultuur. In het aanbod wordt ook rekening gehouden met diverse verschijningsvormen van bewegen en sporten. Bijvoorbeeld: Naast de klassieke activiteiten uit het turnen die draaien om een precieze bewegingsuitvoering kan ook aandacht zijn voor freerunning waarbij dezelfde beweeguitdagingen in een meer vrijere uitvoering aan bod komen.

Kennis & vaardigheden

- De vaardigheden uit fase 1 met een meer complexe beweegopdracht
- Vanuit verschillende motieven deelnemen aan beweegactiviteiten (bijvoorbeeld show, wedstrijdje, competentiegevoel)
- Overeenkomsten en verschillen weten tussen de activiteiten uit het onderwijs en daar buiten

Bouwsteen vo onderbouw

Deze bouwsteen loopt door vanuit fase 2 van het primair onderwijs. De beweeggebieden krijgen steeds meer een invulling met activiteiten uit de sport.

Kennis & vaardigheden

- De vaardigheden uit fase 2 met een meer complexe beweegopdracht
- Vaardigheden die horen bij beweegmogelijkheden uit de omgeving van de school (schaatsen, strandactiviteiten enz.)
- Vanuit verschillende motieven deelnemen aan beweegactiviteiten (bijvoorbeeld prestatie, conditie/gezondheid, spelen)
- Overeenkomsten en verschillen weten tussen de activiteiten uit het onderwijs en daar buiten

Aanbevelingen vo bovenbouw

1. In deze fase krijgen de leerlingen de gelegenheid meer keuzes te maken ten aanzien van de beweegactiviteiten zodat zij hun beweegidentiteit kunnen ontwikkelen.
2. Binnen de gekozen activiteiten krijgen de leerlingen meer zelf de regie over wat zij willen leren en hoe ze dat gaan aanpakken.
3. Daarnaast moeten zij de gelegenheid krijgen om te verkennen waar en met wie, binnen welke context of verschijningsvorm en vanuit welk motief zij willen deelnemen aan beweegsituaties en wat dat van hen vraagt en daarop te reflecteren om zo hun beweegidentiteit verder te vormen.
4. Voor de keuzevakken zoals BSM en LO2 zal er meer nadruk komen te liggen op verdieping van de eigen vaardigheid in een aantal beweegactiviteiten.

Regels en afspraken

Bij beweeg- en sportactiviteiten gelden altijd regels en afspraken. Soms zijn dat formele en duidelijk afgesproken regels, zoals spelregels of schoolregels, die voor alle leerlingen in een klas of een groepje gelden. Soms gaat het meer om tijdelijke afspraken, informele of impliciete regels of uitzonderingen op regels voor bepaalde leerlingen of afspraken die leerlingen onderling maken. Om gezamenlijk tot beweegactiviteiten te komen moeten leerlingen die regels en afspraken kennen, accepteren dat ze er zijn, begrijpen waar ze toe dienen en ze kunnen toepassen. Dat helpt in de les om de beweegactiviteiten samen beter te laten verlopen en om het leren effectiever en efficiënter te maken. Naarmate leerlingen ouder worden, worden de activiteiten die ze doen complexer en de daarbij horende de regels en afspraken vaak ook. De leerlingen worden steeds meer zelf verantwoordelijk voor het bepalen en toepassen van die regels en afspraken.

Bouwsteen po

FASE 1 (po onderbouw)

De regels en afspraken die in fase 1 aan bod komen hebben betrekking op gedragsregels tijdens de les, volgorde van handelen in de activiteiten, spelregels en welke afspraken werken in groepjes in een les mogelijk maken. De leerling leert deze regels en afspraken en kan ze toepassen. Doorgaans gaat dat om weinig en eenvoudige regels binnen eenvoudige situaties die nodig zijn om de beweegsituaties waar de leerlingen in werken op gang te houden.

Kennis & vaardigheden

- Op je beurt wachten
- Achter aansluiten in de rij
- Hulp vragen
- Regels en afspraken over veiligheid (haren vast, sieraden af)
- Zelf wisselen van tikker (en/of andere functies)
- Niet door de activiteit van anderen lopen
- Je houden aan eenvoudige spelregels
- Zien wanneer andere leerlingen zich niet aan de regels houden
- Andere leerlingen aanspreken op regelovertradingen

FASE 2 (po bovenbouw)

In deze fase gaan leerlingen zien dat regels er zijn om de activiteiten beter te laten lopen; Veiliger, eerlijker, met beter resultaat en spannender. In sommige situaties zijn leerlingen ook in staat om regels en afspraken aan te passen om activiteiten beter te laten verlopen.

In deze fase gaan leerlingen zich in toenemende mate vergelijken met anderen en wordt het zich meten met een ander en winnen en verliezen voor sommige kinderen belangrijker. Soms vinden ze het lastig om zich aan regels te houden (fair play toe te passen).

De leerlingen begrijpen steeds beter dat er verschil kan zitten tussen de regels die bij bewegen en sport op school en de regels bij de sportvereniging of op het plein of speelveldje in de buurt.

Kennis & vaardigheden

- Weten welke regels horen bij de activiteiten die in de les worden gedaan en deze kunnen toepassen. De activiteiten worden complexer, de regels vaak ook.
- Weten en ervaren waarom regels en afspraken kunnen veranderen in de aangeboden activiteiten
- Anderen coachen op het omgaan met regels
- Leren begrijpen en accepteren dat regels gedifferentieerd worden toegepast om iedereen tot zijn recht te laten komen
- Regels en afspraken kunnen aanpassen of toevoegen om activiteiten beter te laten lukken of verlopen.

Bouwsteen vo onderbouw

In deze fase worden leerlingen zich steeds beter bewust van hoe ze binnen hun omgeving gezien en gekend worden en wat hun positie binnen de groep is. De manier waarop regels en afspraken worden gehanteerd wordt daar sterk door beïnvloed. Wat ze buiten school aan sport doen, of dat nu georganiseerd is of niet, maakt deel uit van hun identiteit. De regels en afspraken die ze daarvan kennen, nemen ze mee naar binnen in de les bewegen en sport.

Kennis & vaardigheden

- Afspraken maken over taakverdeling binnen activiteiten
- Regels en afspraken maken en anderen daarop aanspreken
- Verschillen in regels en afspraken (her)kennen die gehanteerd worden binnen en buiten de school en daarmee om kunnen gaan
- De leerlingen kennen de regels van de activiteiten die in de les worden gedaan en kunnen deze toepassen. Die activiteiten worden complexer, dus worden de regels ook minder eenvoudig, zijn er weer meer regels en worden regels ook minder eenduidig te interpreteren.
- De regels waar het om gaat zijn gebonden aan de activiteiten die worden gedaan. In deze fase komen er afspraken bij die te maken met de manier waarop binnen een groep taken worden verdeeld en samengewerkt.
- Leerlingen zijn in staat om deze regels en afspraken zelf te maken en samen te bewaken en elkaar daarop aan te spreken.
- De leerlingen (her)kennen de verschillen in regels en afspraken die gehanteerd worden in verschillende situaties binnen en buiten school en kunnen daarmee omgaan.

Aanbevelingen vo bovenbouw

1. Regels en afspraken krijgen vooral aandacht bij conflicten, onbekende of onveilige situaties. Leerlingen in de bovenbouw kunnen er samen voor zorgen dat de bewegingsactiviteiten die gedaan worden goed verlopen. De leerlingen kunnen de kennis en vaardigheden die ze geleerd hebben m.b.t. regels en afspraken toepassen en aanpassen als de situatie daarom vraagt.
2. De inhoudelijke uitdaging ligt in deze fase bij regels en afspraken rond nog onbekende activiteiten en bij die afspraken die het mogelijk maken dat het (samen) verbeteren binnen activiteiten beter lukt.
3. Voor de keuzevakken zoals BSM en LO2 komt er meer nadruk op het zelf regels en afspraken hanteren met groep waar je leiding aan geeft.

CONSULTATIEVRAGEN

Het ontwikkelteam Bewegen & Sport vraagt u input te geven voor het raamwerk van de bouwstenen en de eerste ontwikkelde bouwstenen. Hieronder vindt u de consultatievragen die bij het tussenproduct horen. In de periode **11 tot en met 27 januari 2018** kunt u uw input geven via <https://curriculum.nu/feedback> Uw input is zeer gewenst, alvast bedankt!

Vragen over het raamwerk van bouwstenen (vraag 1 t/m 3)

1. Geeft het raamwerk duidelijk weer welke bouwstenen relevant zijn voor het leergebied Bewegen & Sport? Licht uw antwoord toe.
2. Vloeit het raamwerk van bouwstenen logisch voort uit de visie en de grote opdrachten? Licht uw antwoord toe.
3. Ontbreken er bouwstenen? Welke, kunt u daar een korte omschrijving van geven?

Vragen over de bouwsteen 'beweeggebieden' (vraag 4 t/m 7)

4. De gekozen opbouw voor deze set bouwstenen vind ik duidelijk en passend. Geef op een schaal van 1-4 aan in hoeverre u het eens bent met deze stelling. (1= geheel mee oneens, 2= mee oneens, 3= mee eens, 4= geheel mee eens). Licht uw antwoord toe.
5. Zijn de kennis en vaardigheden in deze set bouwstenen dekkend? Licht uw antwoord toe.
6. Welke kennis of vaardigheden ontbreken in deze set bouwstenen? Licht uw antwoord toe per fase (1= bouwsteen po fase 1, 2= bouwsteen po fase 2, 3= bouwsteen onderbouw vo, 4=aanbevelingen bovenbouw vo).
7. Welke kennis of vaardigheden kunnen wat u betreft worden verwijderd uit deze set bouwstenen? Licht uw antwoord toe per fase (1= bouwsteen po fase 1, 2= bouwsteen po fase 2, 3= bouwsteen onderbouw vo, 4= aanbevelingen bovenbouw vo).

Vragen over de bouwsteen 'regels en afspraken' (vraag 8 t/m 11)

8. De gekozen opbouw voor deze set bouwstenen vind ik duidelijk en passend. Geef op een schaal van 1-4 aan in hoeverre u het eens bent met deze stelling. (1= geheel mee oneens, 2= mee oneens, 3= mee eens, 4= geheel mee eens). Licht uw antwoord toe.
9. Zijn de kennis en vaardigheden in deze set bouwstenen dekkend? Licht uw antwoord toe.
10. Welke kennis of vaardigheden ontbreken in deze set bouwstenen? Licht uw antwoord toe per fase (1 = bouwsteen po fase 1, 2 = bouwsteen po fase 2, 3 = bouwsteen onderbouw vo, 4 = aanbevelingen bovenbouw vo).
11. Welke kennis of vaardigheden kunnen wat u betreft worden verwijderd uit deze set bouwstenen? Licht uw antwoord toe per fase (1= bouwsteen po fase 1, 2= bouwsteen po fase 2, 3 = bouwsteen onderbouw vo, 4 = aanbevelingen bovenbouw vo).

BIJLAGE 1: GROTE OPDRACHTEN

De grote opdrachten zijn opgesteld op basis van de visie op het leergebied. Wilt u deze visie bekijken? Ga naar onze website: <https://curriculum.nu/bewegen-sport/>

TOELICHTING: VAN VISIE NAAR GROTE OPDRACHTEN

'Een leven lang met plezier bewegen' is de missie van het leergebied Bewegen & Sport. Uitgangspunt voor de invulling van het leergebied is dat leerlingen in een pedagogisch veilige omgeving beter leren deelnemen aan beweegsituaties. Het is belangrijk dat leerlingen zich autonoom, competent en betrokken voelen.

De grote opdrachten (GO) beschrijven wat de leerlingen vanuit het perspectief van het leergebied nodig hebben om de wereld te begrijpen en om in die wereld adequaat te kunnen handelen.

De grote opdrachten moeten gezien worden als belangrijke kernen van het leergebied. Het zijn geen afzonderlijke lesdoelen, maar ze zijn als geheel van belang bij het vormgeven van het onderwijs in bewegen.

Grote opdrachten:

- Het beweegaanbod is gevarieerd voor de leerling.
- Grotere beweegvaardigheid geeft meer kans om mee te doen.
- Iedereen kan meedoen binnen zijn eigen mogelijkheden.
- Een eigen beweegidentiteit geeft richting aan keuzes die je maakt.
- Iedere beweegactiviteit kent verschillende taken en rollen voor de leerlingen.
- Bewegen doe je samen.
- Bewegen en sport op school is verbonden met buitenschoolse de beweegcultuur.
- Een actieve leefstijl draagt bij aan de gezondheid.

Relatie tussen de grote opdrachten onderling

In iedere les staan beweegactiviteiten centraal. Je kunt op verschillende manieren naar deze beweegactiviteiten kijken. Alle beweegactiviteiten samen zorgen voor **een gevarieerd beweegaanbod** met als doel het **vergroten van beweegvaardigheden**.

Het aanleren van beweegvaardigheden in een breed scala aan beweegactiviteiten is een voorwaarde om beter te kunnen deelnemen aan beweegsituaties. Aangezien er grote niveauverschillen zijn tussen leerlingen is het van belang dat leerlingen uitgedaagd worden om zich op hun **eigen niveau te ontwikkelen**. Daardoor is de kans op plezier in bewegen groter en daarmee op langdurige deelname aan de beweegcultuur. Om met elkaar te bewegen is het nodig dat leerlingen zelfstandig beweegactiviteiten op gang brengen en houden. Het vervullen van **verschillende taken en rollen** is daarbij van belang.

In de meeste beweegsituaties zijn leerlingen actief samen met anderen en betrokken op elkaar. Dit vraagt om een goede manier van omgaan met elkaar en een goede samenwerking: **bewegen doe je samen**.

Er wordt een relatie gelegd met de bewegcultuur in en rond de school en daarbuiten. Hierbij is sprake van wederkerigheid: er wordt voorbereid op het bewegen en sporten buiten het leergebied en tegelijkertijd komen de activiteiten uit de bewegcultuur de school in en worden aangepast aan de mogelijkheden van de leerling. **Bewegen en sport krijgt vorm binnen de maatschappelijke context.**

In een tijd van bewegingsarmoede neemt het belang van voldoende bewegen steeds meer toe. **Het stimuleren van een actieve leefstijl in het kader van gezondheid** levert hieraan een bijdrage.

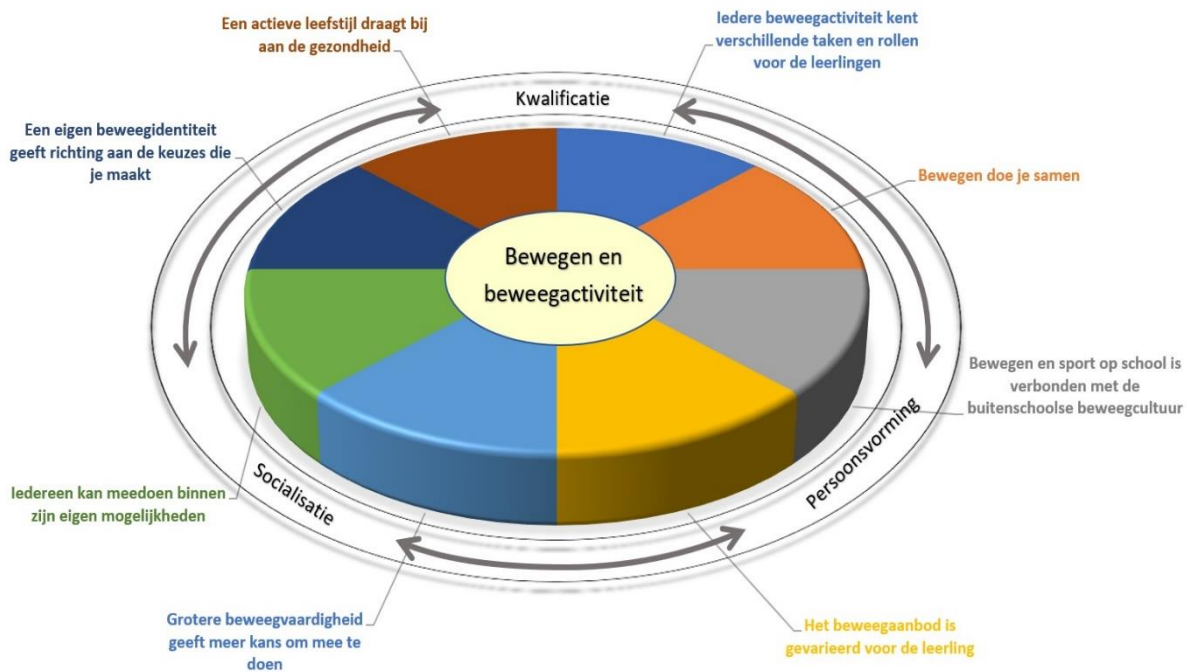
Gaandeweg zijn leerlingen bezig zich te ontwikkelen als beweger/sporter. Dat is in eerste instantie vaak impliciet maar wordt meer en meer expliciet naarmate de tijd vordert. Dit is het ontwikkelen van **een eigen beweegidentiteit**. Weten wie je bent als beweger, wat je leuk vindt, wat je kunt, wat je nog wilt ontwikkelen, wat er te doen is in de wereld van bewegen en sport. Dit alles speelt een rol met het oog op duurzame deelname aan de bewegcultuur. Hierbij is ook van belang dat leerlingen leren hoe ze zich blijvend kunnen ontwikkelen in bewegen en sport.

Bij de grote opdrachten zijn de volgende zaken van belang:

- Bewegen en beweegactiviteiten staan centraal in het leergebied. De grote opdrachten krijgen altijd betekenis rondom een beweegactiviteit.
- Alle grote opdrachten zijn onmisbaar in het leergebied B&S. In de schoolpraktijk kunnen sommige grote opdrachten wel zwaarder wegen dan andere. De mate waarin een bepaalde grote opdracht een accent of aandacht krijgt kan verschillen afhankelijk van leeftijd, type leerlingen, groepssamenstelling, schooltype en moment. Dit komt terug in de bouwstenen.
- De grote opdrachten dragen gezamenlijk bij aan de drie doeldomeinen van het onderwijs: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. En aan elke grote opdracht zit een kwalificerend, socialiserend en een persoonlijke vormend aspect. Daarom plaatsen we de drie doeldomeinen kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming en een bewegende ring om de grote opdrachten heen. De school of de docent bepaalt welk aspect het sterkst belicht moet worden.
- De grote opdrachten dienen in die zin als "bril" om naar beweegactiviteiten te kijken en om richting te geven aan de vormgeving van het onderwijs.

In onderstaande afbeelding zijn bovengenoemde zaken visueel weergegeven:

Samenhang met grote opdrachten van andere leergebieden.

De (concept)visie op het leergebied Bewegen & Sport en de Grote Opdrachten brengen de samenhang met andere leergebieden in beeld. Als leergebieden elkaar aanvullen en versterken ontstaat samenhang en wordt overlap voorkomen.

Een constatering is dat het leergebied Bewegen & Sport enerzijds vaak complementair is aan andere leergebieden. Als leergebieden dragen we in gezamenlijkheid bij aan hetzelfde thema. Anderzijds biedt Bewegen & Sport een context waarin elementen voor andere leergebieden zichtbaar worden of gebruikt kunnen worden. Zo kunnen behaalde resultaten bij Bewegen & Sport dienen als bron bij Rekenen & Wiskunde. Van overlap met andere leergebieden is geen sprake.

Hieronder staat een overzicht van de Grote Opdrachten van Bewegen en Sport die een complementaire relatie hebben met één of meer Grote Opdrachten van andere leergebieden. In de uitwerking van de bouwstenen zal duidelijk worden op welke vlakken daadwerkelijk samenhang wordt vormgegeven.

GO Bewegen en Sport	GO andere leergebieden
B&S GO 3: Iedereen kan meedoen binnen zijn eigen mogelijkheden	Burgerschap: GO 5: Iedereen is anders maar gelijkwaardig
B&S GO 4: Een eigen beweegidentiteit geeft richting aan de keuzes die je maakt	Mens & Maatschappij: GO 3: Ik kies dus ik ben GO 8: Je leert jezelf kennen door de ogen van een ander Burgerschap: GO 4: Identiteiten zijn in ontwikkeling
B&S GO 5: Taken en rollen	Burgerschap: GO 2: Wie heeft het hier voor het zeggen
B&S GO 6: Bewegen doe je samen	Burgerschap: GO 6: Samenleven is een werkwoord Mens & Maatschappij GO 9: Zorg voor elkaar! GO 11: Wil je conflicten? Ga samenwerken.
B&S GO 8: Een actieve leefstijl draagt bij aan de gezondheid	Mens & Natuur: GO2: Wisselwerking en energie Gezondheid is een thema dat terugkomt in meerdere grote opdrachten van M&N. M&N verzorgt meer het theoretisch kader. Mens & Maatschappij GO 9: Zorg voor elkaar! Zij beschrijven de mentale kant van gezondheid.

GROTE OPDRACHTEN

Het beweegaanbod is gevarieerd voor de leerling

Relevantie: Door een leerling in een gevarieerd en breed aanbod van beweegvaardigheden te introduceren, legt hij een basis voor een leven lang met plezier bewegen. De leerling vormt zich zo een beeld van de gevarieerdheid van de beweegcultuur waar hij aan mee zou kunnen doen. Dit kan de leerling ook in een andere levensfase helpen zijn keuze voor beweeg- en sportactiviteiten te maken. Een brede variatie aan aanbod bevordert tevens een brede motorische ontwikkeling en een brede motorische ontwikkeling is weer de sleutel tot een hoger deelname niveau.

Inhoud: De leerling maakt kennis met een gevarieerd aanbod van beweegactiviteiten. De variatie is representatief voor een groot deel van de beweegcultuur. Dimensies van deze variatie zijn o.a.: inhoud/activiteiten, deelnamemotief, groepssamenstelling.

Brede vaardigheden:

Oriëntatie op jezelf, je studie en loopbaan
Kritisch denken

Grotere beweegvaardigheid geeft meer kans om mee te doen

Relevantie: Het is belangrijk dat leerlingen vaardig worden, om hun kansen op deelname aan allerlei beweegsituaties te vergroten. Door het vergroten en verbreden van hun vaardigheid in de rol van beweging, hebben zij meer mogelijkheden om deel te nemen aan de beweegcultuur. De leerlingen breiden hun beweegmogelijkheden uit en verleggen hun grenzen tijdens de lessen. Het vergroten van de beweegvaardigheid, het gevoel competent te zijn en het opdoen van succeservaringen dragen bij aan meer plezier in het bewegen. Plezier is een belangrijk aspect voor leerlingen als motivatie om deel te blijven nemen en om zich verder te ontwikkelen.

Inhoud: De leerlingen leren deelnemen aan verschillende beweegactiviteiten en worden hierin steeds competent. Hierbij wordt uitgegaan van doorlopende leerlijnen binnen clusters van activiteiten met een gemeenschappelijke beweeguitdaging.

Brede vaardigheden:

Probleemoplossend denken en (praktisch) handelen
Zelfregulering

Iedereen kan meedoen binnen zijn eigen mogelijkheden

Relevantie: De leerlingen hebben zeer verschillende talenten als het om deelnemen aan beweegsituaties gaat. Het doel is dat zij positief gemotiveerd raken voor een leven lang met plezier bewegen. Alle beweegactiviteiten die de school aanbiedt, worden daarom zo ingericht dat alle leerlingen op eigen niveau succes kunnen ervaren en plezier kunnen beleven aan het deelnemen aan de beweegactiviteiten. Alle leerlingen ervaren dat iedereen, rekening houdend met zijn eigen kwaliteiten, mee mag en kan doen. Op die manier wordt elke leerling gemotiveerd en uitgedaagd om te leren binnen een veilig leerklimaat.

Inhoud: De leerlingen leren op eigen niveau en wijze deelnemen aan beweegactiviteiten en worden binnen deze situaties uitgedaagd om zijn grenzen te verleggen. Deze uitdaging is voor de leerlingen in de zone van naaste ontwikkeling. De leerlingen leren hierdoor ook omgaan met verschillen in bewegingsniveau.

Brede vaardigheden:

Samenwerken

Oriëntatie op jezelf, studie en loopbaan

Kritisch denken

Ondernemend denken en handelen

Een eigen beweegidentiteit geeft richting aan keuzes die je maakt

Relevantie:

De leerlingen komen in aanraking met een enorme verscheidenheid aan beweegactiviteiten. Hoe maken zij uit deze activiteiten een keuze, die op dat moment goed bij hen past?

Door het opdoen van beweegervaringen ontdekken leerlingen wat ze leuk vinden, in welke situaties ze graag bewegen, met wie, waar ze goed in zijn en waarom ze willen deelnemen (het deelnamemotief).

De leerlingen leren de beweegactiviteiten te waarderen door te reflecteren op deze ervaringen.

Het ontwikkelen van een eigen beweegidentiteit is een proces dat op elke leeftijd een rol speelt. Deze identiteit ligt niet vast voor het leven maar verschuift in de tijd.

Inhoud:

De leerlingen ontwikkelen een eigen kijk op hun mogelijkheden en voorkeuren ten aanzien van bewegen en sport. De leerlingen leren wat zij kunnen, willen, nog willen leren en wat bij hen past op het gebied van bewegen en sport.

Op basis hiervan leren leerlingen keuzes te maken ten aanzien van deelnemen aan beweegsituaties en deze te waarderen. Belangrijk is dat leerlingen zich realiseren dat dit een continu proces is.

Brede vaardigheden:

Oriëntatie op jezelf, je studie en loopbaan
Zelfregulering

Iedere beweegactiviteit kent verschillende taken en rollen voor de leerlingen

Relevantie: Het is belangrijk dat leerlingen in staat zijn om zelf de beweegactiviteiten goed te laten verlopen, zodat deze activiteit ook zonder begeleiders als coaches, trainers of scheidsrechters goed verloopt. Dit is ook van belang voor beweegactiviteiten buiten school nú en later.

Inhoud: De leerlingen leren taken en rollen te vervullen die het mogelijk maken, zelfstandig en/of samen met andere leerlingen beweegactiviteiten op gang te brengen en op gang te houden. Het gaat om situaties inrichten (klaarzetten en opruimen van materialen), op gang brengen (o.a. het verdelen van taken, maken van teams of groepen) en op gang houden (o.a. aanpassingen in het arrangement, de regels of de teamsamenstelling, omgaan met verstoringen van het verloop van de activiteit). Vaak kan dat al doende, soms moeten daarvoor aparte taken en rollen worden benoemd en ingevuld. Om gezamenlijk tot beweegactiviteiten te komen moet je ook leren initiatieven te nemen, afspraken te maken, te 'onderhandelen' over wat en hoe je iets wilt doen, taken verdelen, etc. Het helpt direct in de les om de beweegactiviteiten samen beter te laten verlopen en om het leren effectiever en efficiënter te maken. En het zorgt er voor dat leerlingen minder afhankelijk zijn van de directe aandacht van de docent.

Brede vaardigheden:

Samenwerken
Communiceren
Sociale en culturele vaardigheden

Bewegen doe je samen

Relevantie: Bij Bewegen & Sport zijn de leerlingen vaak in groepsverband bezig, ook als de activiteit individueel uitgevoerd wordt naast andere leerlingen. Het vraagt voor, tijdens en na de activiteiten om gepaste communicatie. Onderlinge verschillen zijn duidelijk zichtbaar en vergelijken ligt op de loer. Dit roept emoties op, die soms goed passen in de situatie, maar niet altijd. Met respect voor onderlinge verschillen en een positieve en open houding voor anderen functioneren leerlingen beter in heterogene groepen. Elkaar helpen en hulp vragen is ook een belangrijk aspect van het omgaan met elkaar.

Inhoud: De leerlingen leren binnen beweegactiviteiten communiceren en samenwerken en ontwikkelen sociale vaardigheden. De leerlingen vergroten hun inlevingsvermogen voor het gedrag van anderen en reflecteren op het eigen gedrag en dat van anderen en op de onderlinge communicatie. Omgaan met winst en verlies en 'fair play' zijn belangrijke aspecten van samen bewegen.

Brede vaardigheden:

Sociale en culturele vaardigheden
Samenwerken
Communiceren

Bewegen en sport op school is verbonden met de buitenschoolse bewegcultuur

Relevantie: Er is sprake van een wederzijdse beïnvloeding van de beweegsituaties binnen het leergebied en buiten het leergebied op straat, pleintjes, sportverenigingen, strand, camping enz. Als er een verbinding tussen bewegen binnen het leergebied en de bewegcultuur buiten het leergebied gemaakt wordt, is de kans groot dat de leerlingen buiten het leergebied ook actief zijn en zowel nu als later voldoende kansen zien voor een actieve leefstijl.

Inhoud: De leerlingen leren een relatie te leggen tussen datgene wat zij leren binnen het leergebied Bewegen & Sport en wat zich buiten het leergebied afspeelt. De leerling wordt naast deelname aan het bewegingsonderwijs gestimuleerd deel te nemen aan diverse beweegactiviteiten tijdens pauzes en na schooltijd.

Brede vaardigheden:

Zelfregulering
Samenwerken
Sociaal-culturele vaardigheden
Communiceren
Ondernemend denken en handelen
Kritisch denken

Een actieve leefstijl draagt bij aan de gezondheid

Relevantie: Een leven lang bewegen draagt bij aan de gezondheid. Een uiterst actueel thema in een tijd waarin bewegingsarmoede in toenemende mate aanwezig is.

Gezondheid is meer dan alleen lichamelijke fitheid. Het is het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. Het gaat om datgene wat je kunt doen om je vitaal en energiek te voelen.

Inhoud:

De leerlingen ervaren binnen het leergebied Bewegen & Sport op welke manier bewegen bijdraagt aan de gezondheid en hoe zij bewegen kunnen inzetten om de kwaliteit van hun leven te verbeteren. Door te reflecteren op deze ervaringen, worden leerlingen zich bewust van hoe zij zich verhouden ten aanzien van begrippen als gezondheid, vitaliteit en de beweegnorm.

Samenhang met andere leergebieden:

Binnen het leergebied Mens & Natuur wordt een theoretisch kader geboden waarin de thema's gezond gedrag, voeding en werking van het lichaam aan bod komen.

Binnen het leergebied Mens & Maatschappij komt mentale gezondheid aan orde.

Brede vaardigheden:

Zelfregulering

Kritisch denken

Ondernemend denken en handelen

Oriëntatie op jezelf, je studie en loopbaan

BIJLAGE 2. BRONNENLIJST

Het ontwikkelteam heeft ervoor gekozen om de eigen kennis, meningen, inzichten en ervaringen van de OT leden over het leergebied Bewegen & Sport als startpunt te nemen voor onze opdracht. Dit is een bewuste keuze geweest, omdat het OT vrijuit wilde kunnen schrijven zonder directe beïnvloeding vanuit de bestaande literatuur over het leergebied Bewegen & Sport. Gaandeweg ons proces hebben we gebruik gemaakt van aangereikte bronnen vanuit SLO en Jo Lucassen namens de KVLO.

Het OT beseft echter terdege, dat een document een onderbouwing behoeft. De volgende bronnen zijn een inspiratie geweest voor de vorming van de visie en de grote opdrachten.

- Bax, H, Brouwer, B., Klaassen, C., Driel, Palen, H. van der, Roelofsen, S., Vervoorn, A., Weeldenburg, G., & Wit, G. de (2017). *Beroepsprofiel leraar lichamelijke opvoeding*. Zeist: Jan Luiting Fonds.
- Biesta, G. (2016). *Het prachtige risico van onderwijs*. Culemborg: Uitgeverij Phronese.
- Biesta, G. (2015). Wereldgericht onderwijs: vorming tot volwassenheid. *De Nieuwe Meso*. 2015, (3), 54-61.
- Borghouts, L., Slingerland, M. & Weeldenburg, G. (2015). Motivatie van leerlingen: de zelfdeterminatietheorie. *Lichamelijke Opvoeding*, 103, (8), 6-9. Verkregen van <https://www.kvlo.nl/over-kvlo/uitgaven/2015-lo-8.html>
- Brouwer, B. (2011). Human movement and sports 2028. *Lichamelijke Opvoeding*, 99, (1), 6-8. Verkregen van <https://www.kvlo.nl/kennisbank/publicatie/16107.html>
- Brouwer, B., Aldershof, A., Bax, H., Berkel, M. van, Dokkum, G. van, Mulder, M.J., & Nienhuis, J. (2011). *Human movement and sports in 2028*. Enschede: SLO. Verkregen van <http://bewegingsonderwijs.slo.nl/Paginas/Human-movement-and-sports-in-2028.-Een-blik-in-de-toekomst-van-lichamelijke-opvoeding-bewe.aspx>
- Brouwer, B. (2017). Bewegingsonderwijs en andere doelen: kans of gevaar? *Lichamelijke Opvoeding*, 105, (1), 6-9. Verkregen van <https://www.kvlo.nl/over-kvlo/uitgaven/2017-lo-9.html>
- Brouwer, B. (2017). Een doorlopende leerlijn van bewegen beleven naar bewegen waarderen. *Lichamelijke Opvoeding*, 105 (3), 8-11. Verkregen van http://downloads.slo.nl/Documenten/Een_doorlopende_ontwikkelijn_van_bewegen_beleven_naar_bewegen_waarderen.pdf
- Deci, E. and Ryan, R. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry* 11(4), 227–268.
- Dool, R. van den (2016). Anders georganiseerde sport: sport buiten sportverenigingen om. Utrecht: Mulier instituut.
- Dokkum, G. van, & Weeldenburg, G. (2016). Het begint bij het bewegende kind. *Lichamelijke Opvoeding*, Nummer 5, 40-42.
- Klaassen, C., & Rijpstra, J. (2016). LO in 2032: een onmisbare noodzaak (1). *Lichamelijke Opvoeding*, 104, (9), 6-13. Verkregen van <https://www.kvlo.nl/over-kvlo/uitgaven/2016lo9.html>
- KVLO (2017). *Advies leden KVLO en Onderwijscoöperatie: leraren kritisch over Onderwijs2032 en willen hoofdrol!* Verkregen van <https://www.kvlo.nl/nieuws/berichten/advies-kvlo-leden-en-onderwijsco3B6peratie3A-leraren-kritisch-over-onderwijs2032-en-willen-hoofdrol21.html>
-

- Reijgersberg, N., Lucassen, J., Beth, J., & Werff, H. van der (2014). *Nulmeting lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs*. Utrecht: Mulier Instituut. Verkregen van <http://beheer.nisb.nl/cogito/modules/uploads/docs/30651411108903.pdf>
- Reijgersberg, N., Werff, H. van der, & Lucassen, J. (2013). *Nulmeting Bewegingsonderwijs*. Utrecht: Mulier Instituut. Verkregen van <http://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=2750&m=1422883218&action=file.download>
- Seghers, J. & Vanreusel, B. (2011). Leerlingen en hun bewegingscultuur. In: H. Stegeman, B. Brouwer & C. Mooij (red.). *Onderwijs in beweging*. Houten: Bohn Stafleu.
- Stegeman, H. (2000). *Bewegingsonderwijs: belang en bedoeling*. Zeist: Jan Luiting Fonds.
- Slot-Heijs, J., Lucassen, J. & Collard, D. (2017). *Effecten van bewegingsonderwijs op sport- en beweeggedrag op latere leeftijd*. Utrecht: Mulier Instituut. Verkregen van <http://www.mulierinstituut.nl/actueel/nieuws/meer-plezier-gym-later-sportiever/>
- Stuij, M. & Wise, E. (2011). Plezier in bewegen, beste garantie voor actieve leefstijl. *Lichamelijke Opvoeding*, 100, (2), 31-33. Verkregen van <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=3104&m=1422883291&action=file.download>
- Team Onderwijs KVO (2017). Bewegen als noodzakelijk en krachtig middel (1). *Lichamelijke Opvoeding*, 105, (2), 44-46. Verkregen van <https://www.kvlo.nl/over-kvlo/uitgaven/2017lo2.html>
- Team Onderwijs KVO (2017). Bewegen als noodzakelijk en krachtig middel (2). *Lichamelijke Opvoeding*, 105, (3), 48-49. Verkregen van <https://www.kvlo.nl/over-kvlo/uitgaven/2017lo3.html>